Рішення разової спеціалізованої вченої ради

про присудження ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 61.051.082 Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» Міністерства освіти і науки України, м. Ужгород (Наказ ректора Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» про утворення спеціалізованої вченої ради з метою присудження ступеня доктора філософії № 14/01-04 від 19.09.2023) прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії Офіцинському Юрію Романовичу з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» на підставі прилюдного захисту дисертації «Російсько-українська війна 2014-2018 рр. (за матеріалами газети The New York Times)» за спеціальністю 032 «Історія та археологія» 15 листопада 2023 року.

Офіцинський Юрій Романович, 1995 року народження, громадянин України, освіта вища, повна: закінчив у 2018 році магістратуру в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет» Міністерства освіти і науки України за спеціальністю «Історія та археологія». Навчався в аспірантурі ДВНЗ «Ужгородський національний університет» з 2018 по 2022 рік за спеціальністю 032 «Історія та археологія». Працює на посаді педагога-організатора в Ужгородському греко-католицькому приватному ліцеї «ТеоБенд» за основним місцем роботи. Дисертацію виконано в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет» Міністерства освіти і науки України, м. Ужгород.

За результатами перевірки та аналізу дисертації за допомогою програми «Unicheck», ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації виявлено не було.

Науковий керівник – Капітан Лариса Іванівна, доктор історичних наук, професор, професор кафедри Античності, Середньовіччя та історії України домодерної доби факультету історії та міжнародних відносин Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» Міністерства освіти і науки України.

Здобувач має 3 наукові публікації за темою дисертації, з них 3 статті в наукових фахових виданнях України:

1. Офіцинський, Ю. (2017) 'Російська агресія на Донбасі в сучасній українській історіографії', *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Історичні науки*, 6, сс. 128–135.

2. Ofitsynskyy, Yu. (2020) 'The Estimation of the War in Donbas by Scientists and Former Politicians on the Pages of the Newspaper The New York Times (March 1, 2014 – February 11, 2015)', *Східноєвропейський історичний вісник [East European Historical Bulletin]*, 15, сс. 230–244. https://doi.org/10.24919/2519-058x.15.204977

3. Офіцинський, Ю. (2022) 'Оцінка війни на Донбасі вчених і колишніх політиків на сторінках газети «The New York Times» (12 лютого 2015 – 30 квітня 2018 рр.)', *Науковий*

вісник Ужгородського університету. Серія: Історія, 1(46), сс. 82-89. https://doi.org/10.24144/2523-4498.1(46).2022.258573

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці.

ТОДОРОВ Ігор Ярославович, доктор історичних наук, професор, професор кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій факультету історії та міжнародних відносин Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» (голова разової спеціалізованої вченої ради), дав позитивну оцінку, зауважень нема.

АРТЬОМОВ Іван Володимирович, кандидат історичних наук, доцент, директор Науково-навчального інституту євроінтеграційних досліджень Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» (рецензент), дав позитивну оцінку.

Зауваження Артьомова І.В.: ґрунтовний аналіз оцінок російсько-української війни, наведених зарубіжними авторами у газеті «The New York Times», варто було б доповнити аналізом точок зору українських дослідників на зазначену проблему. Зокрема вони системно узагальнені в роботах Горбуліна В. П. «Донбас і Крим: ціна повернення» – К.: НІСД, 2015, «Як нам перемогти Росію у війні майбутнього» – К.: Брайт Букс, 2020. Це б значно поглибило висвітлення теми, дозволило розглянути її з різних ракурсів, виявити схожість і відмінності в оцінці досліджуваної події.

Висловлені зауваження не мають принципового характеру та ніяким чином не применшують наукового та практичного значення роботи.

ІЛЬНИЦЬКИЙ Василь Іванович, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України та правознавства факультету історії, педагогіки та психології Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (офіційний опонент), дав позитивну оцінку.

Зауваження Ільницького В.І.:

1. Попри те, що верхньою хронологічною межею дисертаційного дослідження визначено 30 квітня 2018 р. («час переходу України від антитерористичної операції до військової – Об'єднаних сил») було б доцільно коротко порівняти висвітлення подій початку війни у 2014 р. і 2022 р. на шпальтах газети «The New York Times»;
2. У своєму дослідження здобувач торкається обговорення питання надання Україні військової допомоги, однак вважаємо за доцільне детальніше простеження цієї проблеми, зокрема впродовж досліджуваного періоду;
3. У роботі присутні дрібні помилки набору тексту.

Вищенаведені зауваження не зменшують наукового значення дисертаційної роботи та не впливають на якість та цінність викладеного в ній матеріалу.

МАСНЕНКО Віталій Васильович, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України Навчально-наукового інституту міжнародних відносин, історії та

філософії Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (офіційний опонент), дав позитивну оцінку.

Зауваження Масненка В.В.:

1. Зважаючи на специфіку проведеного дослідження у дисертанта виникли певні складнощі з узгодженням формулювання його об'єкту та предмету (с. 20). Цілком погоджуючись з визначенням предмету, можемо констатувати, що воно не вповні корелюється з визначенням об'єкту, оскільки вони стосуються різних дослідницьких сфер: перше – відображенню подій в суспільному дискурсі, а друге – перебігу самих подій. Більше того у визначенні об'єкту чомусь йдеться про обставини підготовки повномасштабного військового окупаційного вторгнення РФ, яке перебуває поза хронологічними межами дисертації.
2. На наш погляд, невпорядкованою залишилася кримська проблематика (окупація АРК та Севастополя як першого етапу «гібридної війни» проти України), яка час від часу з'являється на маргінесах дисертаційного тексту (с. 25-27, 33-35, 48, 58, 67, 117, 135 та інші). Крім того, ці події згадуються у порівняльному контексті у проаналізованих публікаціях, присвячених подіям на Донбасі. Проте медійне висвітлення окупації Криму виведені автором за хронологічні межі дисертації, не зважаючи на наявність власних публікацій з цієї проблеми. Такий підхід приводить до певної термінологічної невизначеності, більше того – двозначності. Адже у формулюванні теми йдеться про російсько-українську війну, а в тексті дисертації визначення хронологічних меж і виклад матеріалу диспонує лише до медійного відображення війни на Донбасі (проведення АТО). Звідси може сформуватися хибна думка, що окупація Криму не стосується проблематики російсько-української війни, і є окремим локальним явищем, щось на кшталт тез російської пропаганди про «мирне повернення до рідної гавані». Вирішення вказаної колізії могло полягати у написанні окремого розділу, присвяченого висвітленню кримських подій на сторінках «The New York Times», або ж у поясненні дисертантом вказаних концептуальних аспектів.
3. Окремої уваги потребує з'ясування наскільки медійний дискурс відповідав реальному перебігу військових дій та міжнародній реакції на російську агресію. Така опція частково реалізована дисертантом у висновках до другого і третього розділів. Проте також важливо відзначити ті аспекти, які випали з поля уваги журналістів, експертів і аналітиків газети.
4. Оскільки дисертант опрацьовував переважно англомовні джерела то спостерігається проблема «складності перекладу», оскільки в тексті дисертації часом зустрічаються невластиві лексеми («померли» замість «загинули», «нападі» замість «атака», «боротьба» замість «бої», «регулярні і нерегулярні солдати» замість «військовослужбовці та добровольці» тощо).

Висловлені зауваження не зменшують теоретичного значення та науково-практичної цінності дисертаційної роботи й не перешкоджають загальному позитивному враженню від роботи.

ЯКУБОВА Лариса Дмитрівна, доктор історичних наук, старший науковий співробітник, член-кореспондент Національної академії наук України, завідувач відділу

історії України 20-30-х рр. XX ст. Інституту історії України Національної академії наук України (офіційний опонент), дала позитивну оцінку.

Зауваження Якубової Л.Д.:

1. Не цілком вдале формулювання назви роботи. Формулювання «Російсько-українська війна 2014—2018 рр.» виглядає непродуманим. В тексті роботи даються пояснення хронологічних меж дослідження і періодизації цієї частини російсько-української війни. Однак сам заголовок виглядає таким, що характеризує завершену історичну подію. Крім того, назва провідного історичного джерела «The New York Times» подається без лапок, в тексті дисертації — як і слід, у лапках.
2. Дещо заширoко сформульованим, з огляду на хронологічні рамки дисертації, виглядає формулювання об'єкту дослідження. Адже «обставини підготовки і *повномасштабного військового окупаційного вторгнення* (курсив Лариси Якубової) Російської Федерації на територію України» навряд чи можна дослідити в хронологічному відтинку 2014—2018 рр.
3. Мало зрозумілим на початку Розділу 1 виглядає посилання на відносно невелику статтю Вадима Бондара «Сучасна українська історіографія в контексті світових тенденцій» (с.24), яка мало що дає для концептуалізації теоретико-методологічних засад дослідження сучасної російсько-української війни.
4. Певні недоліки мають місце в підрозділі, присвяченому джерелознавчому аналізу. Так, навряд чи зауваження на кшталт «професійно проілюстровані та візуально добре сприймаються» (с.28) можна вважати вичерпними для характеристики аналітичних матеріалів, підготовлених державними структурами, зокрема Головним управлінням розвідки Міністерства оборони України. Доцільніше було більше уваги приділити розкриттю інформативної і аналітичної потужності згаданих джерел. Не зовсім вдалим є ранжування джерел за місцем (країною) походження та ініціаторами тих чи тих розслідувань, аналітичних проектів і т. ін. Класичні методики систематизації джерел за типами і групами, надають набагато більше інструментів для формування комплексної, достатньої і повноцінної джерельної бази, аніж той, що запропонований дисертантом. Дещо дивним виглядає намагання вписати в текст російськомовні джерела (в тексті про них зазначено: «окремою групою джерел є матеріали, ініціаторами підготовки яких виступили представники РФ» — йдеться про корпус матеріалів, підготовлених правозахисним товариством «Меморіал») (с.32)). Корпус джерел, генерованих країною-агресором на всьому протязі війни, вимагає глибокого і уважного вивчення в усіх його складниках із застосуванням універсальних дослідницьких методик джерелознавчого аналізу.
5. Варто обережно ставитися до «Вікіпедії» (вона фігурує в дисертації і як джерело (с.38) і як «енциклопедичні та довідникові видання» (с.228—230). Друге позиціонування ресурсу навряд чи можна вітати з огляду на якість ресурсу, наповнення якого не контролюється науковцями. В цьому сенсі бажано віддавати перевагу апробованим енциклопедичним ресурсам, які зазнають наукового редагування (зокрема ЕІУ, Енциклопедія сучасної України та ін.).
6. Характеризуючи рівень представлення тематики на шпальтах «The New York Times», замість фігурального згадування про «1,1 тис. сторінок надрукованого

тексту, включно зі світлинами та ілюстраціями» (с.39), варто було означити обсяги інформації в тис. знаків.

7. Завершальний пасаж джерелознавчого підрозділу («отже, історичні джерела, що в основі нашої дисертації, представлено паперовими й електронними публікаціями: офіційні документи, свідчення, спогади, статті газети «The New York Times» (с.44)) мало дає для розуміння наскільки сформована дисертантом джерельна база достатня для вирішення поставлених дослідницьких завдань. Так само, мало вдалим і передчасним виглядає наступна заувага: «У документах і матеріалах держав, міжнародних організацій, союзів, клубів тощо надано досить адекватну правову і політичну кваліфікацію сучасної війни Росії проти України та чітко показано її суть» (с.44). Замість умоглядних констатацій бажано було привернути увагу до суперечностей і проблем, які постають перед дослідниками російсько-української війни в контексті сучасних тенденцій розвитку інформаційної ери. Тим більше, що дисертант продемонстрував достатньо широку ерудицію і дослідницьку вправність, аби впоратися із таким завданням.
8. В історіографічній частині уникненню певної описовості і різнобою при висвітленні дослідницьких парадигм і напрямів значно б посприяла систематизація наукових досліджень як за теоретико-методологічними підставами, так і галузями знань. Аналіз наукової літератури крізь призму дослідницьких методів різних наукових напрямів вважаємо продуктивнішим за послідовне викладення думок і тез кількох етапних видань українських вчених і експертів. Міждисциплінарність не означає еклектичність. В цьому сенсі дослідження політологів (ІПіЕНД НАНУ), істориків (ІІУ НАНУ) та прогностів (НІСД) не варто розглядати лінійно.
9. Визнаючи всю складність концептуалізації історіографічних трендів, можна рекомендувати замість невизначених, малоінформативних в науковому сенсі визначень «проукраїнський» та «проросійський» все ж акцентувати увагу на тих працях, що залишилися в парадигмі науковості.
10. Щодо підрозділу 1.3. «Історико-теоретичні підходи» автору варто було визначитися із комплексом науково-теоретичних підходів, який дисертант бере за основу свого дослідження і акцентувати на ньому увагу. При викладенні базових тез відомих праць, зокрема й авторства В. Горбуліна, важливо було б більш виразно означити позицію самого дисертанта.
11. Термінологія війни перебуває в процесі становлення, змінюється і змінюватиметься відповідно до перебігу, протяжності і наслідків конфлікту. Але варто наголосити, що варто прагнути чіткого визначення основних термінів, які використовуються в дисертаційному дослідженні.
12. Головним надбанням дисертанта є докладний і системний аналіз публікацій у «The New York Times», що стосувалися російсько-української війни за тематичними напрямами і смисловими акцентами. Зауважимо, що введення компоненту індивідуалізації авторів дописів дало б відповідь на питання, як вписувалися генеровані ними інформація і меседжі в світову політику і в чиїх інтересах вони працювали.
13. Трапляються окремі огріхи в оформленні джерел і літератури. Так у підрозділі ІІ «Офіційні документи і матеріали» позиції 287, 289, 290, 336 є не документами, а ресурсами. Один з них не розкривається за посиланням, решту доводиться розшукувати самостійно. Отже, при оформленні слід подавати автора та назву

документа, а не ресурсу. Позиція 292 «Як зберегти Україну на шляху реформ: непублічна доповідь країн-членів ЄС» — посилання на такі документи краще давати не на публікацій у ЗМІ, якщо вони не офіційний орган, а на офіційні сайти. Аналогічне зауваження стосується позиції 394, де під прізвищем О. Рафальського позначені «Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Кураса НАН України».

14. Як і в кожній в дисертації присутні стилістичні огріхи, публіцистизми («патологічна агресивність В. Путіна» (с.49) і не достатньо продумані формулювання, яких бажано уникати (наприклад: «до слова» (С.48)), розділяючи формати академічних (фахових) публікацій і науково-популярний виклад. Трапляються оксюморони, як наприклад, «поступово відбувається радикальна зміна системи» (с.18), «війну на Донбасі та ворогів України в «The New York Times» називали різними історичними, політичними і правовими термінами» (с.19).
15. Синтаксичний різнобій виник у абзаці, де означені методи дослідження («Застосовано загальнонаукові методи наукового пізнання (аналізу і синтезу, логічного, формалізації, абстрагування, статистичного, ретроспективного) і спеціальні методи історичного дослідження (історико-джерелознавчого аналізу, порівняльно-історичного, історико-логічного, історико-генетичного, історико-типологічного, історико-системного, контент аналізу). Поєднання згаданих принципів і методів наукового дослідження під час аналізу джерел і літератури дало можливість досягнути мети і виконати завдання дослідження та забезпечити його достовірність» (с.21)).
16. Іншу форму подачі слід було знайти для Аналітичного звіту «Вторгнення під іншим іменем: Кремлівська брудна війна в Україні», який, словами дисертанта «нагадує докладне судово-бухгалтерське заключення про російський внесок у війну на Донбасі» (с.30-31). В іншому місці дисертант по-учительському зауважує: «в країнах Заходу сформувалися здебільшого правильні уявлення щодо подій цього періоду» (с.98). Все ж ідеться не про правильні, а відповідні дійсності. Не «маргіналізм» (с.113), а маргінальність, не «подійні» (с.117), а подієві. Не Олена (с.154), а Альона Гетьманчук. Не Анатол (с.160), а Анатоль Лівен.
17. До висновків до підрозділу 2.3. можна додати: по-шосте, Кремль вправно використав газету для проштовхування своєї візії конфлікту і дезінформації громадськості США та світу.

Висловлені зауваження та побажання не є концептуальними і не знижують загальної високої оцінки дисертаційної роботи.

Результати відкритого голосування:

«За»: 5 членів ради

«Проти»: 0 членів ради

«Утрималися»: 0 членів ради

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 61.051.082 (Наказ № 14/01-04 від 19.09.2023 р.) присуджує Офіцинському Юрію Романовичу ступінь доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

Голова разової спеціалізованої вченої ради _____ Ігор ТОДОРОВ

Рецензент _____ Іван АРТЬОМОВ

Офіційний опонент _____ Василь ІЛЬНИЦЬКИЙ

Офіційний опонент _____ Віталій МАСНЕНКО

Офіційний опонент _____ Лариса ЯКУБОВА